

Nieuwe consensus in de maak

A. F. VAN ZWEEDEN

Misschien overdrijft *Vrij Nederland* (VN) als het schrijft dat de aanbevelingen van de Adviescommissie inzake het industriebeleid (de commissie-Wagner) een waterdichte garantie vormen dat er een kabinet van CDA, PvdA en D'66 zal komen. In één opzicht heeft het blad de klimaatsverandering goed aangevoeld. Alle tekenen wijzen erop dat er een nieuwe consensus in de maak is over het sociaal-economische beleid. Is de PvdA, juist door haar grote verkiezingsnederlaag, sterk doordrongen van de noodzaak om weer aan het regeringsbeleid deel te nemen, van haar kant beseft de FNV dat het voor haar rampzalig zou zijn, zoals Jeroen Terlingen in VN schrijft, weer een regeerperiode geen werkelijke invloed zou kunnen uitoefenen op het regeringsbeleid.

Toch getuigen de reacties van de FNV (Drabbe en Kok) en van de PvdA op de aanbevelingen van de commissie allerm minst van instemming. Daarentegen vonden de werkgevers dat het rapport *Een nieuw industrieel elan* integraal en zonder tijdverlies moet worden uitgevoerd. Volgens de FNV legt het rapport te eenzijdig de nadruk op beheersing van de loonkosten en is de relatie met het scheppen van werkgelegenheid onduidelijk. De PvdA spreekt van dubieuze aanbevelingen voor het sociale beleid en vindt vooral de doorbreking van de koppeling tussen lonen, ambtenarensalarissen en sociale uitkeringen onaanvaardbaar. Ook het aanbevolen systeem van flexibele loonvorming, waardoor grotere verschillen in de beloningsverhoudingen mogelijk moeten worden gemaakt, stuit bij FNV en PvdA op verzet. Zo gemakkelijk zal het dus niet zijn op basis van dit rapport een beleid te ontwikkelen waar de PvdA van harte aan meedoet en dat op volledige steun kan rekenen van de vakbeweging. Twee vertegenwoordigers van de vakbeweging in de adviescommissie industriebeleid, Piet Vos van de Industriebond FNV en Leo Ester van de Industriebond CNV, plus een representant van het democratisch-socialisme, Henk Vredeling, moesten er borg voor staan dat de commissie met richtlijnen kwam die voor alle partijen aanvaardbaar zouden zijn.

De commissie-Wagner heeft haar opdracht veel ruimer opgevat dan alleen praktische aanbevelingen te verstrekken hoe de industrie in Nederland moet worden gered. Er ligt niet toevallig een duidelijke

lijjk verband met het gelijktijdig verschenen rapport van de Centrale Economische Commissie (CEC). Alleen al het feit dat de secretaris-generaal van het Ministerie van Economische Zaken, prof. dr. F. W. Rutten, de voorzitter van de CEC, ook deel uitmaakte van de Adviescommissie industriebeleid maakt begrijpelijk dat veel aanbevelingen gelijklopend zijn. Ook de CEC adviseert het komende kabinet de koppeling van de ambtenarensalarissen aan de gemiddelde loonontwikkeling in het bedrijfsleven los te laten en de band tussen lonen en sociale uitkeringen door te snijden als er een te groot verschil ontstaat tussen de ambtenarensalarissen en de uitkeringen. Het geld voor de investeringsimpuls die nodig is om de industrie op de been te helpen moet komen uit extra loonmatiging en bezuinigingen op collectieve uitgaven. De omvang van de bezuinigingen becijfert de CEC op f. 11,5 mrd. als de belasting- en premiedruk stabiel worden gehouden, en op f. 21 mrd. als die druk met 1% per jaar wordt verlaagd.

De commissie-Wagner adviseert in een rapport dat over de herindustrialisatie in Nederland zou moeten gaan een totale ommekeer van het tot nu toe gevoerde sociale beleid. Volgens de PvdA is de commissie daarmee haar boekje ver te buiten gegaan. Van der Hek in *Inderoioe haan*: „De commissie heeft te veel gekeken naar de sociale voorwaarden en is daardoor te veel als stoorzender opgetreden. Vijftig procent van het rapport is besteed om te zeggen dat het trendbeleid moet worden doorbroken, dat de uitkeringen moeten worden ontkoppeld en de minimum jeugdlonen moeten worden verlaagd”. Inderdaad wordt er van de vakbonden wel veel geëist als zij daarmee willen instemmen. Het moment waarop de vakbeweging zowel door de commissie-Wagner als door de CEC als beleidsbepalende factor ten tonele wordt gevoerd is bij het maken van jaarlijkse afspraken over de beheersing van de loonkosten, het globale arbeidsvoorwaardenbeleid en het investeringsloon. Het centraal overleg tussen overheid en sociale partners zal gebruikt moeten worden om de omvang van de vereiste loonmatiging vast te stellen (de CEC rekent met ten minste 1,5 à 2% per jaar alleen om de overheidsfinanciën gezond te maken, plus extra matiging om de positie van het bedrijfsleven te verbeteren). De onderhandelingen over de cao's

in de bedrijfstakken en ondernemingen zouden zich binnen strakke richtlijnen moeten bewegen, waarbij enige ruimte wordt gelaten voor het aanpassen van de beloningsverhoudingen aan „de economische realiteit”. Dit beleidskader veronderstelt een brede consensus of, bij gebreke daarvan, een vorm van geleide loonpolitiek.

Piet Vos, economisch adviseur van de Industriebond FNV, pleit voor de eerste mogelijkheid als hij betoogt dat een centraal geleide loonpolitiek overbodig zal zijn als de drie partijen elkaar tegemoetkomen in hun meest essentiële belangen.

Vos is van oordeel dat de vakbeweging nog alleen kan opkomen voor de belangen van de individuele werknemer als zij de speerpunten van haar belangenbehartiging verlegt van het centrale niveau naar dat van sectoren en ondernemingen. Decentralisatie van de onderhandelingen is voor hem het wachtwoord als de vakbonden greep willen krijgen op het investerings- en werkgelegenheidsbeleid en op de inkomensvorming in de bedrijven. Volgens Vos (en Van der Zwan) dient de loonmatiging niet zover te gaan dat het doel van winstherstel wordt ondermijnd door vraagtuitval en verlies van afzet. Naar zijn mening dient loonbeheersing vooral beperking van de loonkosten per eenheid produkt te betekenen. Langs die weg moet het mogelijk zijn van minlijnen af te komen. Vos is ervan overtuigd dat doorbreking van de verstarde loonstructuren en van de sociale verstarringen een noodzakelijke voorwaarde is voor het industriële reveil. Hij speelt daarmee heel bewust in de kaart van de werkgevers.

„Piet Vos is de FNV niet”, heeft Drabbe gezegd. Het is in elk geval zeker dat de FNV nog heel wat oude strijdpunten en doelstellingen heeft weg te slikken voor zij bekeerd is tot het inzicht van Vos, dat de vakbeweging geen enkele kans meer heeft een vuist te maken als de werkgelegenheid blijft afnemen en grote groepen geen enkel uitzicht meer hebben op een baan. Vrees voor verzwakking van de vakbeweging, vooral van de bond die haar bestaansreden vindt in de industrie, maakt van Vos en Ester de kampioenen van een nieuw harmoniemodel. De politiek van distantie en confrontatie, waarin de Industriebond FNV tot voor kort haar kracht zocht, dient voorlopig te wijken voor het grotere belang bij de overleving van de industrie dat de werknemers met de werkgevers gemeen hebben. Vos zei onlangs dat het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid *Plaats en toekomst van de industrie* de discussie over het sociaal-economische beleid heeft ontmythologiseerd. Vos heeft aan de afbraak van vakbondsmaythes nu het zijne bijgedragen. De vraag is op welk moment de FNV hem zal volgen.

A. F. van Zweeden